

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Пилипенко Н. В.

кандидат педагогічних наук

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Аксьонова С. В.

студентка психолого-педагогічного факультету

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Орієнтація України на інтеграцію в Європейський освітній простір актуалізувала сучасні міжнародні тенденції у сфері освіти та поставила на перший план формування професійної компетентності фахівця.

Вдосконаленням вищої педагогічної освіти та впровадженням нових освітніх стандартів визначаються пріоритетні завдання, виконанням яких передбачається модернізація змісту і методів підготовки майбутнього вчителя початкових класів шляхом повної реалізації його потенційних можливостей. Головного значення набуває професійна підготовка вчителів початкових класів, яка закладає у дітей основи духовності, естетики, загальної культури, виховує в них любов до рідного краю, патріотизм.

Ми живемо у час, коли світ радикально змінюється. Це сприяло впровадженню нових освітніх стандартів у систему вищої педагогічної освіти, обґрунтуванню нових педагогічних технологій формування активної, відповідальної, творчо мислячої й висококультурної особистості, тому в освіті України стає актуальним таке поняття, як «інклюзивна освіта». Вимоги до вчителя Нової української школи стають дедалі жорсткішими, тому, для впровадження в освітній процес нових парадигм освіти, сучасний вчитель повинен володіти наступними якостями характеру, як: доброчесність; компетентність; щирість; добросовісність; відповідальність; педантичність; любов до дітей та своєї професії тощо. Отже актуальною та невід'ємною складовою формування особистості сучасного вчителя Нової української школи повинна бути толерантність. Оскільки у наш час все більше держава акцентує увагу на інклюзивній освіті та відкривають інклюзивні класи, сучасному вчителю необхідно вдосконалювати свій рівень професійної майстерності задля навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Мета дослідження – формування у майбутніх учителів початкових класів толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз досліджень стверджує, що проблему формування толерантності особистості досліджували багато вчених, але у нашій роботі особливої уваги заслуговують Вольтер та Джон Локк, які були основоположниками поняття «толерантність» та вчення яких внесло вагомий вклад в усі галузі життя людини, стало ключовим компонентом формування особистості.

Теоретико-методологічною основою дослідження є філософські положення щодо провідних естетичних категорій (К. Ушинський, В. Шестаков та ін.); концептуальні засади і принципи методи (О. Біда, Ю. Борев, М. Каган, М. Киященко, Л. Коган, І. Шоробура, В. Ядов та ін.); положення психологічної науки про сутність та закономірності естетичного розвитку особистості (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Запорожець, І. Кон, Б. Теплов та ін.); наукові положення щодо розвитку естетичної культури людини (М. Аріарський, Г. Єскіна, Г. Загадарчук, В. Кірсанов, О. Миронюк, О. Молчанюк, Г. Петрова, Ф. Соломоник та ін.); теоретико-методичні засади формування естетичної культури особистості (Н. Вітковська, Д. Єменський, М. Каган, Н. Казакова, Н. Киященко, Л. Печко, Г. Пономарьова, В. Сухомлинський та ін.); провідні ідеї і положення теорії естетичного виховання дітей та молоді (О. Буров, Л. Волович, Є. Квятковський, М. Лейзеров, А. Макаренко, О. Молчанюк, О. Пехота, Н. Пилипенко, І. Руснак, С. Русова, О. Семашко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Шестаков та ін.); концептуальні засади і принципи методики естетичного виховання (Л. Коваль, І. Мельничук, В. Передерій, Т. Танько, Т. Цвілих, Г. Шевченко, А. Щербаков та ін.); провідні ідеї підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної діяльності (О. Абдулліна, В. Беспалько, В. Бондар, В. Вихрущ, Р. Горбатюк, М. Євтух, І. Зязюн, О. Мороз, О. Падалка, Л. Романишина, Р. Хмелюк, І. Ящук та ін.). Але недостатньо вивченою є проблема формування толерантності особистості сучасного вчителя Нової української школи [3, с. 21].

Структуру формування толерантності сучасного вчителя можна представити у вигляді взаємодії трьох провідних компонентів:

1. Концептуально-ціннісного;
2. Особистісно-мотиваційного;
3. Діяльнісно-поведінкового.

Домінуючими принципами концептуально-ціннісного компоненту формування толерантності вчителя є:

- ідея духовної свободи людини;
- визнання самобутності й унікальності кожної людини;

- віра в невичерпні можливості і здібності особистості;
- повага до людської гідності;

Діяльнісно-поведінковий компонент формування толерантності вчителя виявляється через систему способів його педагогічних дій щодо організації, контролю й оцінки якості діяльності учасників освітнього процесу, серед яких:

- сприймання особистості партнера таким, яким він є;
- прийняття та розуміння індивідуальності іншої людини;
- надання недоторканого права особистісної думки;
- оцінювання особистості згідно Я-концепції;
- вміння приховувати або згладжувати негативні почуття.

Особистісно-мотиваційний компонент формування толерантності вчителя виявляється через характер його емоційного ставлення до учасників педагогічної взаємодії, а саме: доброзичливість, ввічливість, щирість, лояльність, стриманість, милосердність, емпатійність, справедливість, терпимість.

Отже, у наш час на людей впливає багато факторів оточуючого середовища, які, у певній мірі, спричиняють хвороби та відхилення здоров'я, через які особистості не мають можливості реалізації певних власних потреб. Наприклад, особистості з вадами опорно-рухового апарату не мають змоги вільно ходити, а особистості з вадами зору позбавлені можливості бачити оточуючий світ. Отже, діти, які мають особливі освітні потреби, мають певні застереження з приводу того, що їх висміють, ображають, кривдять.

Для запобігання вищезазначеному, сучасному вчителю Нової української школи необхідно бути для дитини з особливими освітніми наставником та другом, з повагою та розумінням ставитися до таких дітей.

Отже, толерантний вчитель повинен:

1. налаштувати дитячий колектив на взаємоповагу та сприйняття такої дитини як невід'ємної частини колективу;
2. залучити дитину з особливими освітніми потребами до спільної роботи в класі;
3. добирати освітній матеріал згідно з потребами дитини;
4. виявляти сильні сторони дитини для розвитку її потенціал;
5. надавати дітям приклад толерантного ставлення до дитини з особливими освітніми потребами;
6. запобігати булінгу по відношенню до цієї дитини та, водночас, запобігати проявам гіперопіки;
7. вчасно надавати необхідну допомогу дитині та її батькам;

8. надавати вчасно інформацію та психологічну підтримку батькам по відношенню до «особливої» дитини;

9. соціалізувати дитину з особливими освітніми потребами в навколишньому світі.

Сучасному вчителю Нової української школи для формування толерантності в учнів, необхідно протягом життя виховувати у себе естетичні цінності. Вчитель повинен звертати увагу на не толерантне відношення до людини з особливими потребами, навчити вихованця емпатії. Кожен учень повинен розуміти, що на місці «особливої» дитини може опинитися кожен.

Особливу увагу необхідно звертати вчителю початкової школи на те, якщо учень агресивно налаштований на дитину з особливими освітніми потребами. Із такою дитиною треба проводити додаткові бесіди, приводити приклади, які вона здатна зрозуміти, слідкувати за її поведінкою щодо дитини з особливими потребами для запобігання негативним наслідкам. Розуміння є здатністю дивитися на світ очима іншого суб'єкта; визнання – здатність бачити в ньому носія інших цінностей, поглядів, образу життя, усвідомлення його права бути інакшим; прийняття – позитивне ставлення до нього як іншого.

Отже, можемо зробити висновок, що необхідність формування толерантності особистості – одна з головних засад демократичного суспільства, яка повинна бути основою не тільки правової практики, але і фундаментом нашого функціонування в суспільстві. Тож наша задача, як сучасних педагогів – навчати дітей та підтримувати право тих, хто має особливі освітні потреби, жити в одному освітньому середовищі та здійснювати разом свої мрії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Толерантність: введення в проблему [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile.php/404.pdf>

2. Педагогічна толерантність як професійно важлива якість вчителя [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/pedagogicna-tolerantnist-ak-profesijno-vazliva-akist-vcitela-7268.html>

3. Пилипенко Н. В. Педагогічні умови формування естетичної культури у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Пилипенко Наталія Володимирівна ; Хмельниц. гуманітар.-пед. академія. Хмельницький, 2017. 296 с.